

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาวาทกรรม (Discourse) และปฏิบัติการทางวาทกรรม (Discursive Practices) ในการจัดการป่า ของชาวบ้านป่าสักงาม ตำบลดงมหาวัน กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย โดยในปฏิบัติการทางวาทกรรมนั้น ชาวบ้านป่าสักงามได้ใช้กระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นตัวขับเคลื่อนปฏิบัติการให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น และมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่า

ชาวบ้านป่าสักงาม ชาวบ้านต่างถิ่นที่อพยพย้ายถิ่นฐานมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือหลากหลายจังหวัด ได้พยายามสร้างนิยามความหมาย หรือวาทกรรมให้การจัดการป่าของตนเอง เพื่อโต้ตอบกับชาวเหนือในพื้นที่ใกล้เคียงที่มีความขัดแย้งกับชาวบ้านในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่า และต่อสู้กับวาทกรรมกระแสหลักของภาครัฐ ซึ่งพยายามแยกคนให้ออกจากป่า วาทกรรมการจัดการป่าของชาวบ้านที่สร้างมาต่อสู้กับภาครัฐนั้นปรากฏให้เห็นเป็นวาทกรรมชุดย่อย ๆ ในรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป ทั้งวาทกรรมป่าอภัยทาน และวาทกรรมป่าชุมชน ซึ่งวาทกรรมต่าง ๆ ก็มีกฎกติกาและจุดมุ่งหมายหลักคือเป็นป่าที่อยู่ในการดูแลของชุมชน และปฏิบัติการทางวาทกรรมที่ชาวบ้านใช้ ทั้งการบวชป่า การทำป่ายแนวเขตป่า การทำแนวกันไฟ และการสร้างองค์ความรู้ท้องถิ่น ก็ล้วนเป็นปฏิบัติการที่เกิดขึ้นเพื่อปะทะกับปฏิบัติการของภาครัฐแทบทั้งสิ้น

โดยชาวบ้านป่าสักงามได้พยายามนำเสนอและเผยแพร่วาทกรรมการจัดการป่าออกไปสู่สาธารณชนใกล้เคียง โดยใช้กระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในการช่วยสร้างเครือข่ายและพันธมิตรในการต่อสู้ และใช้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมความเป็นคนอีสานเป็นเครื่องมือสำคัญในการรวมกลุ่มคน โดยเริ่มจากเครือข่ายคนอีสานด้วยกันเอง และขยายไปสู่เครือข่ายชาวบ้านในพื้นที่ใกล้เคียง รวมทั้งเครือข่ายกับนักวิชาการ องค์กรเอกชน และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งนี้ทั้งนั้นเพื่อให้ชุมชนสามารถโต้ตอบและต่อรองกับชาวเหนือในพื้นที่ใกล้เคียงที่มีความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรป่า และทำให้ชุมชนมีเครือข่ายที่มีพลังเพียงพอจะสามารถต่อรองกับภาครัฐในเรื่องสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง เพื่อการดำรงอยู่ได้อย่างแตกต่าง